

Sjećanja iz Jugoslavije

Al Obodi Mohamed Nasir, *Sjećanja iz Jugoslavije. Putovanje i rasprave o pitanjima muslimana*. Sarajevo:Connectum, 2019. (preveo Mehmedalija Hadžić), 175 str.

Sredinom 1985. u Jugoslaviji je boravila delegacija Rabite (Liga islamskog svijeta) i obišla Beograd, Sarajevo i Zagreb. Cilj je bio upoznati se sa položajem muslimana (str. 60) i uručiti pomoć „u čvrstoj valuti“ (str. 70) liderima Islamske zajednice. Delegacija se u Beogradu susrela sa Hamdijom Jusufspahićem, u Sarajevu sa predstavnicima Rijasetu, koje je predvodio Abdurahman Hukić, a u Zagrebu su domaćini delegaciji Rabite bili članovi Odbora Islamske zajednice u Zagrebu Ševko Omerbašić i Salim Šabić. Na čelu delegacije Rabite je bio Al Obodi Mohamed Nasir, koji u ovim svojim *Sjećanjima* navodi da je „nosio veći iznos novca u američkim dolarima, s tim da je svaki od nas [članova delegacije], također, nosio dosta novca ako se ima u vidu činjenica da su ovo komunističke zemlje u kojima ljudi pate u neimaštini i teškoćama“. Kada je počeo raspad Jugoslavije, Al Obodi Mohamed Nasir je objavio svoja sjećanja na boravak u Jugoslaviji, koja su sada prevedena i objavljena i na bosanskom jeziku.

Knjiga se sastoji iz dva dijela: u prvom dijelu autor piše o položaju muslimana u Jugoslaviji, a u drugom dijelu je njegov dnevnik sa putovanja u kojem opisuje dolazak u Jugoslaviju, svoje susrete u Beogradu, Sarajevu i Zagrebu, prepričava razgovore, opisuju prirodne znamenitosti i vjerske objekte koje je obilazio te sa ushićenjem piše o hrani u kojoj je uživao.

Ova knjiga pokazuje kakva je slika Jugoslavije građena u muslimanskom svijetu. Sudeći po ovim objavljenim *Sjećanjima* ta slika je bila i previše daleko od onoga što je bila jugoslavenska realnost. Kada predstavlja položaj muslimana u Jugoslaviji Al Obodi Mohamed Nasir pokušava to promatrati u dužem povijesnom kontekstu i pokazuje da mu nedostaju osnovna znanja o Jugoslaviji i muslimanima. Tako, na primjer, u njegovim *Sjećanjima* čitamo kako je Tito gradio državu polazeći od parole „Snaga Jugoslavije je u slabosti Srba“ (28), kako muslimani „nemaju pravedan tretman i jednaka prava i izloženi su surovim kulturnim i socijalnim pritiscima“ (31), kako su neki ulagali silni trud „da ubijede muslimanske učenike da su pjesme koje se pjevaju uz gusle ekstremističke, iako se radi o pjesmama koje odražavaju ponos muslimana u njihovoj borbi protiv njihove domovine i koje sve nacionalnosti u zemlji imaju kao patriotske spjevove. Ali samo se muslimanima to pripisuje kao ekstremizam“ (32). Ovdje nije posve jasno da li je u pitanju doista zbunjenost samog autora ili je samo riječ o nejasnom prijevodu! U knjizi možemo pročitati i gotovo nevjerovatne konstrukcije kako su u toku Drugog svjetskog rata „komunističke čete pod vođstvom Draže Mihajlovića pokrenule napade i cilju uništenja muslimana, u kojima je stradalo oko pola miliona muslimana“ (33), ali da su muslimani nakon Drugog svjetskog rata „formirali Narodno oslobodilački front pod zapovjedništvom generala Drinjanina, koji će svoje vojne operacije vršiti iz svog sjedišta u Alpama. Pokret je dobio podršku od Španije (...) Izvršni komitet Hrvatskog oslobodilačkog pokreta, na čijem čelu su bili general Drinjanin i dr. Mahmud Muftić (...) bio je povezan s Ligom islamskog svijeta (...) Iako su komunističke snage pohodima koje su poduzimale u cilju istrebljenja muslimana uništile njihove pokrete 1964. godine, ipak je to dovelo do priznanja nacionalnosti i islamskog

identiteta kao posebnog obilježja muslimana u Jugoslaviji“ (34). Dakle, prema ovom „ekspertu“ za Jugoslaviju i muslimane, „general Drinjanin“ je vodio neku oružanu borbu protiv komunističke Jugoslavije kako bi spasio muslimane, a ta borba, iako je u vojničkom smislu završena neuspjehom, ipak je dovela do priznanja muslimanske nacije! Ovaj „general Drinjanin“ je Vjekoslav Maks Luburić (1914-1969), tokom rata komandant logora Jasenovac, a poslije rata istaknuti ustaški emigrant i suradnik Ante Pavelića! Sada se on u ovoj knjizi predstavlja kao borac za muslimanske interese i njihov nacionalni identitet! Ako autor ovih sjećanja nije znao ko je „general Drinjanin“ onda su to trebali znati prevodilac i izdavač bosanskog prijevoda i ne doprinostiti krivotvorenju povijesti.

Ova *Sjećanja* obiluju nizom stereotipa o Jugoslaviji i muslimanima. Cilj joj je bio dokazati težak položaj muslimana u Jugoslaviji i netrpeljivost koju prema njima ispoljavaju „zlomajerni Srbi“. Autor ne govori samo o muslimanima u Bosni i Hercegovini, nego i u drugim dijelovima Jugoslavije, a posebno na Kosovu, gdje je Albancima, prema navodima u ovoj knjizi, čak „zabranjeno hodati sokacima moderne četvrti“ i premda su Albanci izuzetno vrijedni „vlasti u Jugoslaviji i Srbi gledaju ih s mržnjom i ponižavanjem, optužuju ih da su muslimani i lijenčine, te im je potrebna oštroomnost Srba da bi unaprijedili rad i proizvodnju. Čak je i Maršal Tito (...) čineći posjetu ovoj pokrajini [Kosovu], govorio okupljenim masama s prozora svog voza, ne dotičući svojim nogama prištinsko tlo“ (36). Vrhunac neznanja autor pokazuje citirajući jednu optužbu koju je grupa „jugoslovenskih muslimana turskog porijekla“ iznijela na račun Jugoslavije navodeći kako je muslimanima „zabranjeno vršenje njihovih vjerskih obreda i zabranjuje im se da imaju više od troje djece“ (50).

Osim niza očitih činjeničnih grešaka (poput tvrdnji da je „Vanredni kongres Komunističke partije Jugoslavije“ održan 17-18. oktobra 1988. godine - str. 39, da je Tito umro 1984. godine - str. 48., da se trg kod sebilja na sarajevskoj Bašaršiji naziva „trg Milasa (Miljacka)“ - str. 105, da je bosanskohercegovački „grb inspiriran islamskom kulturom: svjetionik (džamije) koji okružuju dvije palmine grančice“ - str. 106. i tako dalje), ova knjiga obiluje nizom stereotipa i posve krivih konstrukcija o muslimanima („oni se tretiraju kao građani drugog reda“ – str. 31), Jugoslaviji („komunističke zemlje ograničavaju životna sredstva svome stanovništvu“ – str. 122), komunizmu („koji ruši izgrađeno i ne gradi srušeno“ – str. 136), ali i čistih podvala i izmišljotina (poput one o „generalu Drinjaninu“ odnosno o Vjekoslavu Maksu Luburiću kao borcu za muslimanska prava i nacionalni identitet). Ona pokazuje kako je kriva slika o muslimanima konstruirana u pojedinim muslimanskim zemljama i ukazuje na doprinos pojedinaca iz Jugoslavije u konstruiranju te slike. Hamdija Jusufspahić priča o siromaštvu muslimana koji ne mogu prikupiti nikakva sredstva da se džamija u Beogradu proširi, očekujući podršku iz Islamskog svijeta, a ona dolazi „u čvrstoj valuti“. Slično su govorili i predstavnici Odbora Islamske zajednice u Zagrebu (interesantno je da ih autor ove knjige navodi pod imenima Ševki Bogumil (Ševko Omerbašić) i Salim ibn Muhammed (Salim Šabić) – str.132, 138). Članovi Odbora Islamske zajednice u Zagrebu su u razgovoru govorili o svojim ranijim posjetama Saudijskoj Arabiji kada su prikupljali sredstva za izgradnju zagrebačke džamije i „bili su ushićeni životom u Kraljevini“, dok je Salim ibn Muhammed u svom obraćanju autoru ove

knjige (a on je predstavnik Rabite - Islamske lige sa „čvrstom valutom“ u svojoj tašni) kaže: „Najljepša posjeta za nas jeste vaša posjeta našoj zemlji i razgledanje našeg Centra (...) Sva vaša braća muslimani koji brinu o Centru dali su dobrovoljne priloge u novcu i u svome radu, jer smatraju da je ovaj projekat važan za njih, da je on simbol njihove čvrstine, a naročito u ovom komunističkom području istočne Evrope. Kada ovaj projekat ne bi bio završen, usljed naše nemoći da ga završimo, bila bi to sramota muslimana ove zemlje, ali i onih koji žive izvan nje“ (str. 150).

Na kraju, dobro je da je ova knjiga objavljena u prijevodu na bosanski jezik, jer nam pokazuje kakvi su stereotipi o Jugoslaviji i muslimanima u njoj građeni u pojedinim zemljama muslimanskog svijeta, te kakvu su ulogu u građenju tih stereotipa imali pojedinci i određene društvene strukture oko Islamske zajednice u Jugoslaviji. Šteta je samo što ovaj bosanski prijevod nije opskrbljen kritičkim opaskama. Bez tih kritičkih opaski ova knjiga izgleda kao prava podvala današnjim čitateljima. Jednako kao što je bila i podvala arapskim čitateljima kada je objavljena na arapskom jeziku.

Husnija Kamberović